

Vikarijska traumatizacija

Doc. dr Emina Borjanić Bolić

Visoka škola socijalnog rada, Beograd

Definicija psihičke traume

- Trauma predstavlja unutrašnji odgovor na spoljašnji događaj u kojem je narušen osećaj fizičke i psihičke bezbednosti, a u kojem dominira osećaj straha, bespomoćnosti i gubitka kontrole.
- Primarna i sekundarna

PITANJE 1

- DA LI STE NEKADA ČULI ZA VIKARIJSKU TRAUMATIZACIJU
 - Da
 - Ne
 - Nisam siguran/na

Naziv – *vicarious* (engleski)

- „The Free Dictionary“ – rečnik na internetu – slikovito objašnjava pojam
 - Iskusiti ili osetiti putem empatije sa imaginarnim učestvovanjem u životu druge osobe (Random House Kernerman Webster's College Dictionary, 2010)
 - Iskusiti iz druge ruke (Princeton University "About WordNet.", 2010)
 - Indirektno, zamenski, surogat, empatijska i sl. (Collins English Thesaurus , 2002)
- Liza Maken (Lisa McCann) i Lori En Prlman (Laurie Anne Pearlman) 1990 – opisale konstrukt

Vikarijska (posredna) trauma

- **Vikarijska traumatizacija je određena kao „transformacija unutrašnjeg iskustva pomagača, koja je nastala kao rezultat empatijskog angažovanja oko klijentovog traumatskog materijala“ (Saakvitne and Pearlman, 1996), ali i „osećanja odgovornosti da se nekome pomogne“, dodaje Pearlman (2012).**

Vikarijska traumatizacija

- Jedan od profesionalnih rizika kod profesionalaca u socijalnoj zaštiti.
- Prirodan i očekivan odgovor na veoma zahtevan posao.
- Nastaje kumulacijom kroz svakodnevne razgovore sa klijentima, čitanjem izveštaja, gledanjem fotografija, pisanjem izveštaja i sl.
- Za nastanak vikarijske traume potrebni su traumatizovani korisnik, empatičan profesionalac i vreme

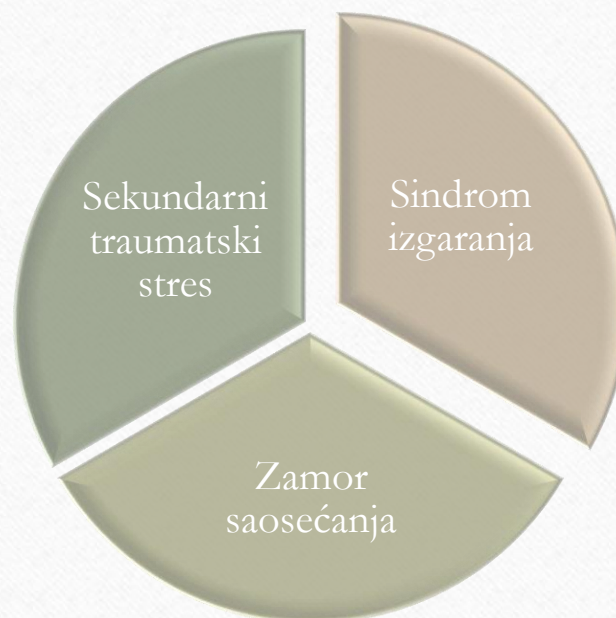
Teorijski osnov

- Konstruktivistička teoriji o samorazvoju (*constructivist self-development theory*).
- Integraciju, značenje i adaptacija kao strategije za napredak.
- Prilagođavanje pojedinca na traumu - interakcija između ličnosti, lične istorije, traumatičnog događaja, njegovog porodičnog, socijalnog i kulturnog konteksta.

PITANJE 2

- DA LI ZNATE RAZLIKU IZMEĐU SINDROMA IZGARANJA I VIKARIJSKE TRAUMATIZACIJE

Profesionalni rizici

VT vs. SI

- Sindrom izgaranja - nastanak se najčešće ističu uslovi povezani sa radnim okruženjem i stresom
- Uzrokovan: konfliktom između ličnih vrednosti, organizacionih ciljeva i zahteva, prevelikom odgovornošću, doživljajem nemanja kontrole nad kvalitetom pruženih usluga, svesnosti male psihološke i finansijske nagrade, moguće prisustvo nepravde i nedostatak poštovanja na radnom mestu.
- Zajedničko im je što zahtevaju produženu radnu izloženost

Posttraumatski stresni poremećaj (PTSP)

- Psihijatrijski poremećaj koji može nastati kao odložena ili produžena reakcija na stresni događaj, kraćeg ili dužeg trajanja, izuzetno ugrožavajuće ili katastrofične
- Anksiozni poremećaj
- Tako se ovaj poremećaj karakteriše sledećim simptomima: nevoljna sećanja na traumatski događaj(e), izbegavanje situacija koje podsećaju na taj događaj, emotivna utrnulost i znaci fiziološke razdraženosti
- Produženi odgovor na traumatski događaj – akutni do 3 meseca, hronični više od 3 meseca i odloženi javlja se nakon 6 meseci

Znaci vikarijske traume

Opšte promene

- Bez vremena i energije za sebe
- Razjedinjenost od voljenih
- Povlačenje od socijalnog života
- Pojačana osetljivost na nasilje
- Cinizam
- Očaj i beznade
- Noćne more

Specifične promene

- Prekinut referentni okvir
- Promene vezane za identitet, pogled na svet, duhovnost
- Umanjeni kapaciteti
- Oštećeni ego resursi
- Narušene psihološke potrebe i kognitivne šeme
- Promene u senzornim iskustvima

Iskustvo sa traumatizovanim korisnicima
obrađuje se na nekoliko nivoa

Verbalni

Vizuelni

Emocionalni

Somatski

Ponašajni

PITANJE 3

- NA KOJE NAČINE JE PO VAŠEM MIŠLJENJU MOGUĆE PREVENIRATI NASTANAK VIKARIJSKE TRAUME.
- Napišite vaše predloge

Prevenција – lični nivo

Vikarijska Trauma

- Pravljenje ličnih prioriteta
- Lična psihoterapija
- Aktivnosti u kojima uživamo
- Duhovna dobrobit
- Negovanje svih delova ličnosti: emocionalni, fizički, duhovni, interpersonalni, kreativni, umetnički
- Pažnja usmerena na zdravlje

Sindrom Izgaranja

- Redefinisanje ciljeva
- Uvođenje promena
- Korišćenje slobodnog vremena
- Uzimati stvari manje lično
- Usmerenost na pozitivno
- Rasterećenje od posla
- Razgraničenje privatnog i profesionalnog
- Tehnike relaksacije
- Šta radiš kada nisi na poslu
- Promena posla

Prevenција – profesionalni nivo

Vikarijska Trauma

- Supervizija
- Konsultacije
- Planiranje rada
- Balans i raznovrsnost zadataka
- Edukacija – davanje i primanje
- Radno okruženje

Sindrom izgaranja

- Kolegijalna podrška
- Supervizija

Prevenција – organizacioni nivo

Vikarijska trauma

- Kolegijalna podrška
- Forumi o vikarijskoj traumi
- Dostupnost supervizije
- Uvažavanje profesionalaca
- Resursi: beneficije za mentalno zdravlje, prostor, vreme

Sindrom izgaranja

- Resursi: više svega – ljudi, para, vremena, službi, opreme
- Podela posla
- Preuređenje radnih zadataka
- Promene u standardima i radnim procedurama

Uticaj hroničnog stresa i traume na sistem i ustanove socijalne zaštite

- Traumatski stres na sličan način utiče na organizacije i ustanove, kao što utiče na pojedinca.
- Ustanove mogu biti traumatizovane tj. trauma-organizovane.
- Prihvatanja i usklađivanje rada službe ili ustanove na principima zaštite zasnovane na znanjima o traumi, postiže se kvalitetna briga za traumatizovane korisnike, a uspostavlja se i odgovoran odnos prema dobrobiti profesionalaca koji rade u sistemu socijalne zaštite.

